

Kerstmarkt op het plein voor de Dom.

Wie aan Keulen denkt, ziet de Dom voor zich. Zo simpel ligt het. Deze immense gotische kathedraal met zijn enorme torens, zijn duizenden ornamenten en zijn honderden glas-in-loodramen is niet uit het stadsbeeld weg te denken. Er zijn maar weinig punten waar je hem niet ziet. En als hij dan uit beeld is, is er vrijwel altijd nog een afbeelding van dit bouwwerk in de buurt. Als logo op stadsbussen bijvoorbeeld, op servetten in tearooms of op een immens billboard waarop werknemers voor de stadsreiniging gevraagd worden.

Om dit belangrijkste monument van de stad te bezichtigen, is dit bij uitstek de geschikte tijd. De kerk is extra versierd en er zijn, meer nog dan in andere jaargetijden, geregeld muziekuitvoeringen en diensten met (orgel)muziek. En bij zonnig weer valt vanaf een uur of twaalf het lage licht zo door de ramen dat de hele ruimte in kleur lijkt te baden.

Wie in de Dom is geweest, moet eigenlijk ook proberen een plekje te veroveren bij een van de rondleidingen door de catacomben van de kerk. Daarbij kom je niet alleen langs Romeinse restanten – het centrum van de huidige stad valt voor het grootste deel samen met de stad die door de Romeinen rond het begin van onze jaartelling werd gebouwd en die in vijftig jaar uitgroeide tot de grootste Romeinse stad ten noorden van de Alpen – maar men komt ook op de plekken waar te zien is hoe uit een bescheiden constructie, waarin nauwelijks ruimte was voor een doopvont, in een aantal stappen de immense kathedraal groeide.

Interessant is ook dat je onder de grond nog steeds kunt zien dat de nieuwe, grote kerk niet in één keer werd gebouwd. Op zes meter diepte loopt over de hele breedte een enorme, bijna een meter dikke funderingsmuur. Toen men op 15 augustus 1248 met de nieuwbouw begon, is eerst de bestaande kerk in tweeën gedeeld. Het westelijke deel bleef in gebruik als bisschopskerk, terwijl in het oosten de nieuwe kerk verrees. De afscheidingsmuur moest zo dik worden, omdat hij uiteindelijk een constructie moest dragen die aan de nieuwbouwkant meer dan zestig meter hoog was.

Toen aan het einde van de dertiende eeuw de helft van de kerk klaar was, is niet direct begonnen met het tweede deel. Dat duurde nog ongeveer dertig jaar. De bouw vorderde daarna ook met horten en stoten. Toen men uiteindelijk de twee grote torens aan de westkant tot ongeveer de eerste etage had afgebouwd, hoog genoeg om er een set kerkklokken in te hangen, werd de bouw zelfs definitief gestaakt. En vanaf dat moment, rond 1535, heeft de kerk in onaffe staat verkeerd.

Protestantse vorst bouwde de kerk af

Dat duurde tot het midden van de negentiende eeuw. Er was uiteindelijk een protestantse vorst nodig, Ludwig van Beieren, om het werk aan deze bisschopskerk tot een goed einde te brengen. Hoewel er in die tijd ook stemmen opgingen om de hele westelijke helft in een nieuwe moderne stijl te bouwen of zelfs de hele kerk te slopen en op de plaats ervan een nieuwe stadshal te bouwen, heeft de vorst uiteindelijk bepaald dat de kerk volgens het bewaard gebleven, originele middeleeuwse plan afgemaakt moest worden.

De kathedraal was nog geen zestig jaar af toen hij in de Tweede Wereldoorlog al weer geheel werd verwoest. Volgens dr. Georg Hauser, hoofd van de *Domverwaltung*, verantwoordelijk voor alle werkzaamheden in en om de Dom, bestond in 1945 de angst dat door het geweld van de bombardementen ook de fundamenten van de kerk aangetast zouden zijn. Restauratie zou daardoor praktisch onmogelijk zijn geweest.

Maar al tijdens de eerste ondergrondse werkzaamheden bleek tot eenieders grote verbazing dat de fundamenten van de kerk nog vrijwel intact waren. Ooggetuigen uit die tijd melden zelfs dat ze eruitzagen 'alsof er helemaal niets was gebeurd'.

"Na al die jaren onderzoek die er sindsdien zijn verstreken, weten we hoe dat kwam," aldus Georg Hauser. "De middeleeuwse bouwheren hebben namelijk een revolutionaire techniek toegepast. De fundamenten werden opgetrokken uit afwisselende lagen van basalt en tufsteen. Basalt is een van de hardste steensoorten ter wereld en kan ongelooflijke druk weerstaan. Tufsteen daarentegen is poreus en flexibel en heeft de eigenschap om, net als sommige moderne plastics en rubbers, onder druk elastisch te worden. De combinatie van die twee steensoorten betekende dat zowel horizontaal als verticaal enorme krachten konden worden opgevangen. Zo heeft het fundament van de kathedraal verscheidene aanvallen met vijfduizendponds bommen schadevrij weten te doorstaan."

Door de restauratie- en onderhoudswerken die sinds 1948 continu bezig zijn – op dit moment worden aan de rechtertoren nog sporen van de oorlog weggewerkt, terwijl

ADVERTENTIE

Heerlijk met de auto op vakantie naar Oostenrijk!

Speciale lezersaanbieding!

• Zomerskiën in Kaprun
• Splinternieuwe ruime appartementen
• Centrale ligging

Kaprun - Salzburgerland
Appartementen Gletscherpanorama ★★★★

8-daagse eigen vervoer reis met vertrek op 11, 18 of 25 juli 2009

Boek nu uw verblijf in de nieuw gebouwde appartementen Gletscherpanorama en geniet van alles wat Kaprun u te bieden heeft! Met haar gezellige terrasjes, leuke winkeltjes en restaurants is deze plaats een ideale vakantiebestemming. Daarnaast kunt u hier prachtige bergwandelingen maken, mountainbiken of zelfs een dagje skiën! Door de gletsjer is dit gebied zelfs in de zomermaanden sneeuwzeker. **U ontvangt €50,- extra korting als u dit schitterende nieuwe appartement vóór 20 december 2008 boekt!**

Sunweb VAKANTIES

8 dgn (KAPRPANO)	11 jul	18 jul	25 jul
Studio	69	69	69
2-kamerappartement	69	69	69
3-kamerappartement	69	69	69
4-kamerappartement	79	79	79

Prijzen zijn per persoon o.b.v. logies bij een 8-daagse reis. Kosten eindschoonmaak per studio/appartement: studio €30, 2-kamerapp.€40, 3-kamerapp.€50, 4-kamerapp.€65.

€50,- lezers korting!
Let op: Alleen deze week geldig!

• **Ontvang €50 EXTRA KORTING**
• Maak uw boeking op **www.sunweb.nl**
• Volg de boekingsstappen
• Vul bij het prijsoverzicht de actiecode **LEZERSVOORDEEL_08** in
• Uw korting wordt direct verwerkt

Voorwaarden:
• de korting is geldig op boekingen van een 8-daagse reis naar App. Gletscherpanorama met vertrek op 11, 18, 25 juli 2009
• de korting is geldig t/m boekdatum 19 december 2008
• de korting is geldig per boeking en is niet geldig op reeds gemaakte boekingen
• de korting is niet inwisselbaar tegen contact geld en/of waardebonnen
• de korting is niet geldig i.c.m. overige promotionele acties

Boek nú op www.sunweb.nl of bel 0900-0290 (15 cpm)

Kerststad **Keulen**

De Dom is prachtig versierd, door de hele stad zijn kerstmarkten en de straten zijn feestelijk verlicht: dit is de beste tijd voor een bezoek aan Keulen.

tekst JOOST VERMEULEN, foto's RÉNIE VAN DER PUTTE

Poort in de Romeinse stadsmuur.

Romeins mozaïek in het museum.

op het voorplein alweer een nieuwe restauratieronde bezig is – is men langzamerhand in staat de gehele bouwgeschiedenis van de kerk te schetsen. Onlangs verscheen van de hand van Hauser een prachtig boek waarin de laatste stand van dit onderzoek wordt beschreven.

In dat verslag wordt *en passant* ook een van de bekendste mythes rondom de kerk ontzenuwd. "Er werd altijd beweerd dat de eerste christelijke kerk, de voorloper van de huidige kathedraal dus, gebouwd was op restanten van een heidense tempel. Maar wat men sinds 1965 voor een tempel hield, blijkt niet meer te zijn dan een serie laat-Romeinse opslagplaatsen."

Overigens is deze conclusie nog niet door iedereen geaccepteerd. Hauser zelf werd na afloop van de persconferentie waarop een en ander bekend werd gemaakt letterlijk aangevallen door woedende Keulenaren. Zij verweten hem dat hij 'hen hun tempel had afgenomen'. Deze 'tempelmythe' werd ook ons bij ons bezoek aan de kerk nog door een enthousiaste gelovige vol overtuiging verteld.

Niet alleen voor een bezoek aan de Dom is december een goed moment, de hele stad lijkt zich deze maand nog eens extra uit te sloven. Niet alleen omdat in verscheidene musea extra tentoonstellingen zijn, zoals de spectaculaire overzichtstentoonstelling van Gerard Richter in het museum Ludwig, alle winkels extra versierd worden en overal feestverlichting straalt, maar vooral door de grote kerstmarkten die door de hele stad worden gehouden. Er zijn er liefst zes, elk met zijn eigen uitstraling.

Zo ligt op de Heumarkt de nadruk vooral op cadeau-artikelen, terwijl rondom de Dom standjes met eten en drinken oververtegenwoordigd zijn. En op de Neumarkt vormt een grote ijsbaan het middelpunt. Heel bijzonder is de markt die recht tegenover het nieuwe chocolademuseum is ingericht. Deze markt heeft de geschiedenis als thema, met een levensgrote kerststal vol met dieren waar een open vuur 's avonds het stralend middelpunt is. En dan zijn er ook nog vele kerststallen, van heel intiem tot levensgroot – zo veel dat vanaf de tweede adventszondag een speciaal kerststallentreintje een ronde door de stad maakt.

De Tweede Wereldoorlog heeft in Keulen grote wonden geslagen. En hoewel een aantal kerken en historische gebouwen is gerestaureerd en men heeft geprobeerd het originele stratenplan zo goed mogelijk te handhaven, ademt de stad vooral de sfeer van de wederopbouw. En dat is gek genoeg helemaal niet erg. Want wie de moeite neemt om tijdens het wandelen door de binnenstad goed om zich heen te kijken, ziet her en der juweeltjes van jaren vijftig-architectuur. Bijvoorbeeld rondom de Dom, in de omgeving van het stadshuis en aan de grote pleinen. Let vooral op de detaillering van balkons en raampartijen en het bijzondere gebruik van baksteen.

Een treintje rijdt langs de vele kerststallen

Helaas is men ook in Keulen met allerlei grote infrastructurele werken tegelijk bezig, waardoor het hier en daar een rommeltje is en wandelaars soms lastige routes moeten volgen. Maar alle musea zijn open en goed te bereiken.

En die musea liegen er niet om. Keulen bezit het museum Ludwig, met zijn unieke collectie Picasso's en zijn zeer eigenzinnige tentoonstellingsbeleid, het Römisch Germanisches, waar de grootste collectie Romeinse kunstvoorwerpen buiten Italië te zien is, en museum Wallraff Richartz met zijn fameuze internationale schilderijencollectie: drie Europese topmusea, die allemaal op loopafstand van de Dom liggen.

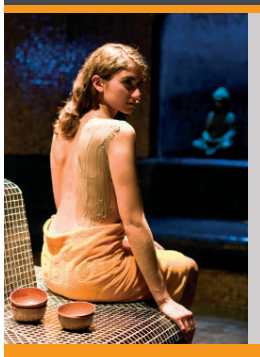
Wie niet naar binnen wil, kan ook een mooie rondwandeling maken langs de oude Romeinse stadsmuur. Hier en daar zijn in de stoepen bronzen plaquettes aangebracht waarop de contouren van die stad zijn aangegeven. Heel handig bij deze tocht is het boek van Gerta Wolf over Romeins Keulen.

Omdat Keulen uiteraard ook onlosmakelijk verbonden is met eau de cologne, zou iedereen ook een bezoek moeten brengen aan het Farina Haus. In dit uit de zestiende eeuw stammende, gerestaureerde gebouw bevond zich ooit de eerste fabriek waar het bekende reukwater werd geproduceerd. Nu is er een alleraardigst museum gevestigd.

Als het weer het toelaat, ligt een bezoek aan de buitenrand van de stad voor de hand. Want Keulen is omgeven door schitterende parken en heuse stadsbossen. Maar het blijft de stad, dus overal is goede horeca, waar men een *richtiger Kölsch* schenkt.

Voor de rondleidingen onder de Dom aanmelden bij de VVV, pal tegenover de hoofdingang, of via www.koelntoerismus.de.
Greta Wolf: Das Römisch-Germanisches Köln. Hiervan is ook een Engelstalige versie verkrijgbaar.
Georg Hauser: Die Kölner Domgrabung.
Zie ook www.duitsverkeersbureau.nl

VeluwseBron
pure ontspanning

Maak kennis met de Veluwse Bron

Kennismakingsarrangement € 42,50
- Ontvangst om 10.00 uur met koffie/thee en rondleiding
- Gebruik van alle sauna- en wellnessfaciliteiten tot 18.00 uur*
- Onbeperkt gebruik van douchegel, shampoo en scrubzout
- Meerdere malen per dag aufgüss (sauna opgietceremonie)
- Rasul kleibehandeling van 30 minuten
- Plategerecht van de dag in restaurant Eindeloos
- Presentje

* Blijft u liever tot 23.30 uur? Dan komt er een toeslag van € 7,50 per persoon op uw arrangement.

Geldigheid en voorwaarden
Geldig tot en met 31 januari 2009 m.u.v. de feestdagen. Niet geldig in combinatie met andere acties en/of aanbiedingen. Reserveren is noodzakelijk o.v.v. Kennismakingsarrangement.

Viskweekweg 10, 8166 KJ Emst | T: 0578.688.888 | reserveringen@veluwsebron.nl | www.veluwsebron.nl